

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:
16/214-1

Vår dato:
05.10.2016

Kif-komiteens hørings svar: Forslag om endringer i forskrift om opptak til høgre utdanning

Vi viser til høring om saken over. Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning uttaler seg bare om Kvoter/tilleggs poeng for underrepresentert kjønn.

Vi viser ellers til samtale med Inger Johanne Christiansen der vi har fått beskjed om utvidet frist til onsdag 5. 10. 16. I uttalelsen har Kif forsøkt å besvare spørsmål fremlagt i høringsbrevet.

Oppsummering

- Kif mener at det er ønskelig med innføring av kjønns poeng i flere fag, og forsøk med kvotering i andre.
- Noen fag der det er stor konkurranse og søkning fra begge kjønn vil egne seg for kjønns poeng.
- Fag som har særlig dårlig søkning fra det ene kjønn bør velges til tidsavgrensede forsøk med kvotering.
- Det er ønskelig med en systematisk gjennomgang av fag med særlig dårlig kjønnsbalanse.
- Det er behov for aggregering av kunnskap om erfaringer fra fag som allerede arbeider proaktivt med å rekruttere og beholde det underrepresenterte kjønn.
- Stipend for å motvirke kjønnstradisjonelle studie- og yrkesvalg bør vurderes.

Bakgrunn

I år er det over 60% av jenter som søker akademiske studier, og det finnes en rekke fag der det er 100% av det ene kjønn. Andelen fag med 80-20 fordeling har økt de siste årene, jf. rapporten *Kjønnsbalanse og læringsutbytte*¹. Ulike fag vurderer situasjonen svært forskjellig – noen ser det som svært problematisk at det er underrepresentasjon av menn eller kvinner til visse profesjonsfag. Andre er mindre bekymret for kjønnsbalanse blant studenter. Kif-komiteen ser det problematiske i et kjønnsdelt arbeidsliv og menn og kvinners tradisjonelle utdanningsvalg. Nyere studier viser at ubalansen har uheldige ringvirkninger². Denne ubalansen har også konsekvenser for kjønnsbalanse i toppstillinger. Kif vil vise til uttalelsen til Kif-komiteen i forrige periode, som inneholder argumenter for og imot kjønns poeng.³ For øvrig tyder data fra SSB på at kjønnstradisjonelle yrkesvalg er noe mindre vanlig blant studenter med innvandrerbakgrunn.

1 *Kjønnsbalanse og læringsutbytte*. Cecilie Thun og Øystein Gullvåg Holter Senter for tverrfaglig kjønnsforskning UiO 2013.

2 *Kjønnsdeling og etniske skiller på arbeidsmarkedet*. Liza Reisel og Mari Teigen (red.) Gyldendal 2014 samt *Kvinnejobber, mannsjobber og innvandrerjobber*. Julia Orupabo Cappelen Damm 2016.

3 <http://kifinfo.no/nb/2016/05/positiv-til-kjonnspoeng>

Kvotering på UiO/UiB

Det bes om tilbakemelding om søknad fra Universitetene i Oslo og Bergen om en kvote på 30%. Kif støtter dette forslaget. Det forutsettes at dette ikke er i motstrid med Likestillingsloven, §7 om positiv særbehandling. Kif-komiteen vil støtte UHRs uttalelse om dette spørsmålet. I likhet med Universitets- og høgskolerådet (UHR) vil Kif-komiteen vise til likestillings- og diskrimineringombudets rapport om positiv særbehandling. Hvilket tiltak som gir best effekt må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Det må sikres at forskjellen i poeng mellom de som får tilbud i denne kvoten og øvrige søkere ikke blir for stor.

1. Er det et alternativ å avsette en kvote for å sikre at menn som har et minimum av konkurransepoeng kan få tilbud om studieplass

eller

2. skal tilleggs-poeng for underrepresenterte kjønn benyttes for å utjemne kjønnsforskjellene.

Kif-komiteen mener at kjønns-poeng er effektivt kun på fag med kjønnskjev studentmasse der det er konkurranse. Tall fra utdanninger ved NTNU som har innført kjønns-poeng viser at tiltaket har hatt god effekt. Denne typen tilleggs-poeng har ført til bedre kjønnsbalanse i fag der menn tradisjonelt har vært i klart flertall. Basert på NTNUs erfaringer og egne vurderinger mener vi at følgende momenter vurderes ved innføring av kjønns-poeng:

Dette bør være en kjønnsnøytral ordning, det vil si for det underrepresenterte kjønn. Tiltaket kan innføres på utdanninger der det er konkurranse om plassene. Tiltaket vil ikke ha effekt ved institusjoner som har ledig kapasitet og der kvalifiserte kandidater fra det underrepresenterte kjønn mangler blant søkere.

Kif-komiteen mener at kvotering bør vurderes i enkelte fag. Likestillingsloven gir adgang til positive særtiltak. LDOs rapport om positive særtiltak påpeker at kvotering er særlig problematisk ved ansettelser pga det sterke diskrimineringsvernet som finnes i arbeidslivet i henhold til gjeldende EU-direktiv. På andre felter er det adgang til større fleksibilitet.

- Særbehandlingen må være egnet til å fremme lovens formål.
- Det må være et rimelig forhold mellom det man ønsker å oppnå og hvor inngripende forskjellsbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere (proporsjonalitetsvurderingen)
- Særbehandlingen må opphøre når formålet med den er oppnådd.

Komiteen vil anbefale at det gjøres forsøk med kvoter på noen fag der kjønnsbalansen er særlig stor. Det er viktig at vurdering av manglende kjønnsbalanse vurderes overordnet på institusjonsnivå. Noen fagmiljø vil kanskje mene at kjønn ikke har betydning for fagets innhold. Institusjonsledelsen vil kunne argumentere at dårlig kjønnsbalanse fra bunn til topp er uheldig pga manglende kjønnsbalanse i toppstillinger og kan føre til en negativ spiral i rekruttering.

Spørsmålet er hva som kan regnes som et ønsket minstenivå når et studium har skjev rekruttering. Kif-komiteen vil fremheve forskning om «kritisk masse». Kvotering vil gi effekt i en overgangsperiode. Ordningen er midlertidig og opphører når kjønnsfordelingen over tid

viser en 30/70 fordeling. Begrunnelsen for en slik fordeling er at kritisk masse er oppnådd når det underrepresenterte kjønn passerer 30 %.⁴

3. *Skal andre studier også vurderes for kvoter eller tilleggspoeng?*

Kif-komiteen mener at også andre studier der det er kjønnskjev rekruttering bør vurderes. Dette krever en systematisk gjennomgang i samarbeid med Samordna opptak. Betingelsene i likestillingslovens bestemmelse om særbehandling tilsier at det finnes god dokumentasjon om kjønnsforskjeller og behov for tiltak.

4. *Hva kan ellers gjøres for å rette opp skjev kjønnsbalanse.*

Komiteen ser positivt på proaktive rekrutteringstiltak, slik de praktiseres for eksempel på NTNU (rekruttering av jenter til ingeniørfag) og UiO (rekruttering av menn til lektorprogrammet). Komiteen vil anbefale styrket satsing på rekrutteringstiltak og karriereveiledning rettet mot elever i ungdoms- og videregående skole. En gjennomgang av fag som er særlig utsatt pga dårlig kjønnsbalanse bør foretas utover de institusjonene som har bedt om å få ta i bruk særtiltak.

Det er også behov for aggregering av kunnskap om erfaringer fra fag som allerede arbeider proaktivt med å rekruttere og beholde det underrepresenterte kjønn. Et slikt arbeid vil kreve at et oppdrag gis til egnede forskningsmiljøer. Disse erfaringer må spres til flere, og her vil Kif-komiteen kunne bidra aktivt via nettsider og institusjonsbesøk.

Komiteen stiller seg også positivt til forslaget om stipend for utradisjonelle studievalg på fag der underrepresentasjonen ses som særlig problematisk. Ulike fag tillegger faktorer forskjellig- noen vektlegger forholdstallet mellom menn og kvinner blant utøvere av yrket, mens andre er opptatt av faktorer som signaleffekt i møte med publikum, kjønnsbalansens effekt på rekruttering til toppstillinger eller effekter på sosialt/faglig miljø.

Et tilsvarende forslag finnes i anbefalingene i NOU 2012:15 En politikk for likestilling. Den åpnet for øvrig også for stipend for studenter med innvandrerbakgrunn på et fåtall fag der kvinner eller menn fra denne gruppen er svært dårlig representert, jf statistikk fra Proba gjengitt i utredningen.

Vennlig hilsen

Curt Rice
leder, KIF-komiteen

Ella Ghosh
Seniorrådgiver

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR

⁴ Hvilket forholdstall som utgjør en kritisk masse er omdiskutert. Innholdsmessig representasjon i litteraturen knyttes ofte til tanken om at innflytelse på politikken forutsetter en kritisk masse fordi det krever en viss størrelse å endre den politiske stilen, den politiske agenda og resultatet av politikken (Dahlerup & Freidenvall 2010:417). Ifølge denne referansen betraktes 30 prosent i litteraturen som et uttrykk for en slik kritisk masse.
https://drudedahlerup.files.wordpress.com/2013/08/dahlerup_freidenvall_policy_politics_38_3_2010.pdf

Kopi til:
Inger Johanne Christiansen